

RADĪT

SOCIALISTISKAJAI CELTNIECĪBAI ATBILSTOŠU ARCHITEKTURU

Šīs dienās beidzās Latvijas padomju architektu II kongress. Kongresa galvenais uzdevums bija noskaidroti konkreto architekturas jautājumu pamatus, no kuru pareizas un savlaicīgas atrisināšanas atkarīga ne vien sekunda socialistiskās celtniecības piecgades plāna veikšana četros gados, bet arī vīsa Latvijas padomju architekturas turpmākā attīstība.

Latvijas padomju architekturā iestenībā tikai tagad sākas plašas darbības posms, jo pirmie trīs gadi, kopš Latvija atbrivota no vācu okupacijas, aizrieta, likvidējot steidzamākos un valsts dzīvē svarīgākos postījumus, ko Latvijas tautsaimniecībai bija nodarijuši vācu fašistiskie barbari. Padomju Latvijas tauta, savas komunistiskās partijas vadībā, ar brālīgo padomju republiku palīdzību visus steidzamākos atjaunošanas darbus arī sekmīgi veikusi.

Pašlaik Latvijas architekturas laukā pirmajā plānā izvirzās vairākas principaļas problems, kurās steidzami jāatrīs, lai Latvijas padomju architektura tiešām kļūtu socialistiska saturā un nacionāla formā, lai tā patiesi atbilstu Padomju Latvijas socialistiskās celtniecības cēlajiem uzdevumiem.

Ikkatra zinātnieka, mākslinieka, ikkatra godīga inteliģenta kvēlākā vēlēšanās aizvien būs — veltīt savu talantu, visus savus spēkus nevis izvirošu ekspluatatoru saujinās interesēm, bet gan plašas tautas masu labklājības un uzplaukuma interesēm. Vienīgi socialistiskā iekārta dod iespēju šo dabisko vēlēšanos brīvi realizēt. Padomju Latvijas architekti tagad kalpo latviešu darba tautai, un tāpēc ikkatra padomju architekta galvenais uzdevums ir kalpot tai tā, lai ikkatra architekturas darbā jo spilgti izpauost Stalina principi — rūpes par padomju cilvēku, rūpes par vīna ērtības, estetikas un atstības prasībām, lai ikkatra architekturas darbs būtu socialistiskās celtniecības laikmeta spilgta izpausme.

Latvijas padomju architektura līdz šim vēl nestāv uz stingrām kājām. Tājā mit vēl daudz buržuazisko ideju paliek, kas saindē padomju architekturas veselīgo augsnī; tā nav vēl apguvusi brālīgo padomju republiku architekturas bagāto pieredzi un praksi, kas vienīgā spēj atvieglo istenās padomju architekturas rašanos un attīstību Latvijā; tā neprot vēl pienācīgi atrisināt savu uzdevumu galvenās problemas.

Lai atbrivotos no visiem šiem trūkumiem un nodrošinātu pamatus Latvijas jaunās, padomju architekturas turpmākai attīstībai, Latvijas padomju architektiem no piemēri jākeras pie darba, jāsāk vispirms sistematiska marksma-jenīnismā teorijas un metodes apgušanu visā pilnībā, jo tā vienīgā spēj pieņemtīgi apbrūnot Latvijas architektus pareizi svarīgāko problemu atrisināšanai architekturas laukā.

Kādas visumā ir šīs mūsu architekturas galvenās problems?

Neapšaubāmi, ka viena no svarīgākajām broblemām Latvijas padomju architekturi ir socialistiskajai celtniecībai atbilstošas formas radīšana. Padomju socialistiskās architekturas raksturīgākā ipašība ir tā, ka tā nav ierobežota sāru formas likumu ietvaros. Galvenais padomju architektūrā ir tas, lai visdažākās architekturas formas atrisinājumi dabiski izrietētu no projektiem objekta principālā saturā, no ēkas tipa, funkcionalām un būvniecības teknikas prasībām, lai šie atrisinājumi atbilstu socialistiskās celtniecības mērķiem, padomju latviešu tautas estetiskajām prasībām, ikkārtā konkretā gadījumā. Latvijas padomju architekti tikai tad būs spējīgi pareizi atrisināt socialistiskās architekturas formas problemu, kad tie, brunojušies ar marksma-jenīnismā teorijas un metodes varenību, droši sāks ieviest savos darbos jaunatru, kas dabiski saplūdis ar latviešu tautas mākslas progresīvākajiem sasniegumiem.

otra mūsu architekturas svarīgākā problema ir Latvijas pilsētu socialis-tiskās rekonstrukcijas problema. Padomju architektura vienīgā visā cilvēces kulturas vēsturē pacēlusi pilsētas rekonstrukcijas problemu pienācīgā principālā augstumā, vienīgi sākusi to atrisināt praktiski un visā pilnībā. Pre-tēji modernajai kapitalistiskajai pilsētai, socialistiskā pilsēta nav vairs sti-chiskas izbūves darījums, izbūves, kurās mērķis nebūt nav tautas ērtības un estetiskas prasību piepildījums, bet vienīgi valdošās ekspluatatoru šķiras pel-pas intereses. Socialistiskā pilsēta ir harmoniska, vienas idejiski veselas kompozīcijas atrisinājums, tāds atrisinājums, kas nodrošina vislabākos dzīves un kulturalās attīstības apstākļus nevis kādai atsevišķai iedzīvotājai grupai, bet visplašākajām tautas masām. Tādēļ arī socialistiskā pilsētu rekonstrukcija atrisinātā ne daļēji, bet visā kompleksā, stingri balstoties uz galvenajiem socialistiskās celtniecības pamatprincipiem, ievērojot katru atsevišķu gadījumu konkretos aastākļus.

Vēcāko padomju republiku bagātā prakse pilsētu socialistiskās rekonstrukcijas jautājumā jo plaši jāizmanto Latvijas pilsētu rekonstrukcijas problemu atrisināšanai.

Ne mazāk svarīgas ir dažādu tiņu dzīvojamo ēku un Latvijas jaunās, kolektīvās tautsaimniecības architekturas problems. Latvijas socialistiskās celtniecības piecēdes plāna sekīga veikšana četros gados prasa, lai tieši šīs problems gūtu visdrīzāko atrisinājumu.

Ari šo problemu atrisināšanai Latvijas architektiem jāizmanto vecāko padomju republiku bagātā prakse un reizē ar to no piemēri jāizstūdē, marksma-jenīnīzē un jāizmanto Latvijas tautas mākslas un kulturas progresīvākie ieguvumi.

Šo problemu atrisināšanai liela nozīme ir augstvērīgu tipu projektu izstrādāšanai. Līdz šim daudz Latvijas architekti zināmā mērā pat ar nīcinānu izturējūšies pret tipizāciju. Šāda izturēšanās pret tipizāciju, tāpēc vienā rāda, ka tie nav vēl pareizi izpratuši nedz socialistiskās tipizācijas būtību, nedz tās lielo nozīmi padomju architektūrā un celtniecībā. Daudzi architekti tipizāciju iedomājas kā kaut ko visai primitīvu, kam nepiemiņ ne mazākās mākslas ipašības, tāpēc vienā, ka nav šo jautājumu pamati pārdomājuši, bet savā praktiskajā darbā neievieš būvtechnikas jaunākās progresīvās sasniegumus, bez kā, starp citu, išs māslauku socialistiskās architekturas mākslas darbs nav nemaz iedomājams. Augstvērīga socialistiskā tipizācija atrisināmā tāpēc mākslas un visprogresīvāko būvtechnikas sasniegumu vie-nībā.

Visu minēto un daudzu citu svarīgu problemu atrisināšana Latvijas architekturas laukā ir visu mūsu architektu un architekturas iestāžu kopīgs un neatliekams uzdevums.

Latvijas padomju valdība un komunistiskā partija jau laikus gādājušas par to, lai Latvijas architekturas problemas tiktu pienācīgi atrisinātas. Jau pašā socialistiskās celtniecības sākumā mūsu republikā noorganizētas visas nepieciešamās iestādes sistematiskai architekturas vadībai — Architekturas lietu pārvalde. Architektu savienība, Architekturas un celtniecības institūts pie Latvijas PSR Zinātņu Akademijas, architekturas fakultate Latvijas valsts universitātē.

Tādēļ arī Latvijas padomju architektu II kongress konstatēja daudz Nelūtrūku un nebūšanu, kas mit vēl Latvijas architekturas laukā.

Pašlaik ir pēdējais laiks visām šīm iestādēm un organizācijām kerties pie galvenām uzdevuma izpildīšanas — iestādes, darbīgas vadības nodibināšanas architektūrā.

To topošajai Latvijas padomju architekturai jāpauž socialistiskās valsts cēleibā, padomju tautu draudzīgā vienība, latviešu tautas progresīvākās tradīcijas — tās sensēnā darba milestība, drosme, humanisms, savas dzīmtenes un dabas milestība.

Tikai tad, ar padomju tautu brālīgo palīdzību, varēnās komunistiskās partijas vadībā, ciešā vienībā ar plašām Latvijas darba jaužu masām, Latvijas padomju architekti veiks savu vēsturisko uzdevumu — radīs iestādi padomju architekturu Latvijā, tādu architekturu, kas pilnīgi atbilst padomju tautas augstajām prasībām.

BELINSKA PIEMĀNĀ VĒLTĪS VAKARS

17. maijā Rakstnieku savienība rīkoja V. Belinskām veltītu vakaru. Referatu par genīlā krievu kritiku, revolucionārā demokrata V. Belinskā dzīvi un darbību nolasīja literatūras kritikus Kornelijus Zelinskis. Aplūkodams Belinskā milzīgo lomu krievu progresīvās literatūras un sa-biedriskās domas attīstībā, vīna nopolēnu revolucionārās kustības veidošanā.

Krievijā, referents uzsvēra nepieciešamību ikvienam latviešu padomju literatūras, mākslas un kulturas darbiniekiem apgūt Belinskā mantojumu, kam ievērojama nozīme padomju kulturas tālākveidošanas darbā.

Referatu par Belinskām ar lielu interesu aplausīja rakstnieki, skolotāji un skolu jaunatne.

Literatura Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRĀKSTS

1948. G.

23. MAIJĀ

Nr. 21 (175)

Priekšzīmigi sagatavot aprīņku dziesmu svētkus

E. LAIPNIEKS

Kulturas un tautas nāmos, klubos un skolās aizvien vairāk pastiprinās koru nodarbibas. Darba lauds no darba bri-vajā laikā ar lielu aizrautību steidz nobeigt dziesmu iestudēšanu, turpinātālāk attīstīt savu kulturu, lai Padomju Latvijas pirmajos dziesmu svētkos apliecinātu tās strauju augšupeju. Izcilājiem kulturas svētkiem ar lielu pacīlātību gatavoja pāri par 1500 koru ar vairāk nekā 50 000 dziedātājiem.

Patlaban svētku organizētāju un koru svarīgākais un atbildīgākais uzdevums — priekšzīmigi sagatavoties un demonstrēt savus sasniegumus aprīņku dziesmu svētkos. Līdz tiem atlikušas vairāk 40 dienas. Šās nedaudzākās dienās vēl ievie loti daudz pasākumi, lai jūlijā mēnesī pirmajā pusē aprīņku dziesmu svētkā sāvārā visspātīsākajā nozīmē kļūtu par iestādiem tautas svētkiem. Teicamus panākumus guvuši Rīgas aprīņku koris, kas virsdiriģēta. Haralds Medna vadībā iau piedalījušies 11 kopmēgnājumos un pilnīgi iemācījušies visas svētkos paredzētās dziesmas. Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Pirmajos kopmēgnājumos samērā veiksmīgi uzstājās Ventspils un Talsu aprīņku koris, taču pēdējā laikā tie vairs neuzrāda nepieciešamo augšupejošo liniju repertuāru apgušanā. Pilnīgi neatbildīgi iesturas dziesmu svētku rīcības komisijas Vilakas, Rēzslavas un Rēzeknes aprīņkos. Piemēram, Vilakas aprīņku vēl nav noorganizēts neviens kārtīgs kopmēgnājums, aprīņku vadība nav pat pārīlējusies nodrošināt satiksmes līdzekļus. Vēl aizvien gadās, ka dažas aprīņku vadošās iestādes nedod norādījumus uz vietām un arī pašas nerūpējas nepieciešamo augšupejošo liniju repertuāru apgušanā. Pilnīgi neatbildīgi iesturas dziesmu svētku rīcības komisijas Vilakas, Rēzslavas un Rēzeknes aprīņkos. Piemēram, Vilakas aprīņku vēl nav noorganizēts neviens kārtīgs kopmēgnājums, aprīņku vadība nav pat pārīlējusies nodrošināt satiksmes līdzekļus. Tādēļ arī kopmēgnājumiem iestādējot dziesmu krievu valodā. No aprīņku un pagastu vadošajiem darbiniekiem jāprasā, lai tie no piemērāk rūpētos par visu dziedātāju ierašanos kopmēgnājumos, izbūvētu aprīņku dziesmu svētku, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Daudz energiskāk jāuzmudina tie kori, kas atpalek dziesmu repertuāru iestudēšanā. Koru dirigētājiem jānodrošina, lai visi koristi labi iemācītos savas balsis, panāktu ritmisko un intonāciju tīribu. Jālikvidē arī trūkumi, iestudējot dziesmas krievu valodā. No aprīņku un pagastu vadošajiem darbiniekiem jāprasā, lai tie no piemērāk rūpētos par visu dziedātāju ierašanos kopmēgnājumos, izbūvētu aprīņku dziesmu svētku, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Iestādējot dziesmu krievu valodā, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Iestādējot dziesmu krievu valodā, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Iestādējot dziesmu krievu valodā, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Iestādējot dziesmu krievu valodā, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Iestādējot dziesmu krievu valodā, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Iestādējot dziesmu krievu valodā, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Iestādējot dziesmu krievu valodā, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir ietot maz.

Ari Valmieras, Gulbenes, Jelgavas, Jēkabpils, Tukuma, Cēsu, Ilūkstes un Viljānu aprīņkos tuvākajās dienās beigties dziesmu sagatavošana. Iestādējot dziesmu krievu valodā, lai dziedātājiem vairākām iestādējot dziesmu krievu valodā. Tomēr visumā ir vēl tikai atsevišķi piemēri, un to ir iet

LATVIJAS PADOMJU ARCHITEKTU II KONGRESS

Piecas dienas — no 14. līdz 18. maijam, ilga Latvijas padomju architektu 2. kongress. Tājā piedalījās Latvijas padomju architekti un būvinženieri, kā arī citu padomju republiku architekti. Sevišķi daudz viens bijis no Leningradas, ar kuriem Latvijas padomju architektiem cīšā un draudzīgā sadarbība. Kongresā piedalījās Leningradas mākslas akademijas direktora vietnieks prof. Tveimējers, Leningradas pilsētas galvenās architektas vietnieks arch. Naumovs, architekturas plānošanas pārvaldes priekšnieks arch. Galperins un otrs pazīstamais Leningradas architekts Kaminskis. No Maskavas bija ieradušies: akademikis prof. Kolli un Vissavienības Padomju architektu savienības sekretārs prof. Markevs. Lietuvās padomju architektus reprezentēja Lietuvas PSR Architekturas lietu pārvaldes priekšnieks arch. Kumpis, architekti — Peres un Veselovskis.

Atklājot kongresu, Latvijas Padomju architektu savienības priekšsēdētājs akademikis prof. Stālbergs išformulēja 2. kongresa uzdevumus.

Ar lielu interesiju kongress noklausījās Latvijas K(b)P Centralās Komitejas sekretāra b. Pelēša runu. Apsevēkdamas kongresu Latvijas komunistiskās partijas CK un Latvijas padomju valdības vārdā, b. Pelēš savā runā sniedza skaidrus, dzili principalus un izmēlošus norādījumus par Latvijas padomju architekturas galvenajiem uzdevumiem. Raksturodamas socialistiskās ceļniecības un padomju architekturas galvenos uzdevumus Latvijā, b. Pelēš sevišķi uzsvēra ideoloģiskā darba līelo nozīmi Latvijas padomju architekturā, kur pilnīgi vēl nav izrāvētas buržuaziskās ideoloģijas paliekas, par ko liecina architekturas darbos bieži vien sastopamā formalistiskā pieejā socialistiskās architekturas problemu atrisināšanā.

Savā runā b. Pelēš skāra arī tos galvenos mūsu architektu trūkumus un klūdas, kas traucē tās turpmāko attīstību. — proti: ideoloģiskā darba visai zemās līmenis, labāko architekturas mākslu nepieciešamību Latvijas architektiem pamatīgi izstudiēt vecāko padomju republiku architekturu un tās sāmslešumus.

Visai savādu iespaidu uz kongresa dalībniekiem astāja tas, ka neviens no Latvijas architekturas profesoriem neuzstājās ar paškritiku. Šini zinā viisi spilgti priekši b. Pelēša runā. Patīkamākās vienības Latvijas padomju architektus pamatīgi izstudiēt vecāko padomju republiku architekturu un tās sāmslešumus.

Seit jāpiebilst, ka Latvijas padomju architekturas sekmīga attīstība atkarījās no mūsu architekturas galveno problemu pareizas atrisināšanas, b. Pelēš aicināja visus Latvijas padomju architektus pamatīgi apgūt marxisma-leninisma teoriju un metodi, lai Latvijā radītu socialistiskās ceļniecības atbilstošu architekturu.

Pēc b. Pelēšas runas kongress noklausījās "Akademija" prof. Stālberga referatu par Latvijas padomju architektu radošiem uzdevumiem, pēckara piegades plāna izpildīšanu.

Seit jāpiebilst, ka referats daudzus kongresa delegatus neapmierināja, jo referenta nemaz neskāra iautājumu par buržuaziskā konstruktivisma izpaušumiem Latvijas padomju architekturā, pilnīgi noklusēja visus trūkumus architektu jauno kadru audzināšanā un neminēja tās konkretās problemas Lat-

vijas padomju architekturā, no kuru atrisināšanas jo lielā mērā atkarīga socialistiskās kapitalās ceļniecības piecgades plāna veikšana četros gados.

Latvijas architekti ar lielu interesiju uzsklausīja prof. Tveimējera, architektu Kamensku un Galperinu runas, kurās viņi deva ne vien pareizu un principu, architekturas jautājumu nosādnī, bet arī visai svarīgu praktisku norādījumus architektu radiošam darbam.

Prof. Tveimējers ievēlēja pastāstīja par Leningradas architektu cienu par augstvērtīgu socialistisku architekturu, kādus panākumus viņi guvuši šai ciņā un kādas problemas pašlaik atrisina Leningradas architektura. Starp citu, prof. Tveimējiers atzīmēja, ka Leningradas architekti guvuši ievērojamus panākumus socialistiskās pilsētas plānošanā un izbūvē, kurus var izmantot arī Latvijas pilsētu rekonstruēšanā. Pēc prof. Tveimējera domām Latvijas architektiem Rīgas pilsētas izbūvē nepieciešams turpināt un tālāk iestātīt tādās labākās tradīcijas, kā, piemēram, dārzu un aleju kompozīciju, architektu un dārzniku sadarbību pilsētas architekturas kompleksa atrisināšanā. Reizē ar to prof. Tveimējiers kā loti bēdīju parādību atzīmēja Ropāju ielas izbūvi pēc Latvijas pilnīgi nepieņemotiem Uralu tīna projektiem, uzsvērīdam, ka tas visai kroplo padomju Rīgas seju. Tādās ceļniecības var rasties tikai nepietiekamas kontroles un vadības rezultātā, pret ko visiem spējīgiem jācinās padomju architektiem.

Architekti Kaminskis un Galperins uzsvēra, ka, spriežot pēc apskatei izstādītiem projektiem, Latvijas architekturā mit vēl formalisma ietekmes, un tas neapsaubāmi kavē tās sekmīgu attīstību socialistiskā realisma garā.

Uz šo trūkumu mūsu architekturas laukā aizrādīja sandīri vai visi runātāji no vecākajām padomju republikām, kā arī un nepieciešamību Latvijas architektiem pamatīgi izstudiēt vecāko padomju republiku architekturu un tās sāmslešumus.

Visai savādu iespaidu uz kongresa dalībniekiem astāja tas, ka neviens no Latvijas architekturas profesoriem neuzstājās ar paškritiku. Šini zinā viisi spilgti priekši b. Pelēša runā. Patīkamākās vienības Latvijas padomju architektus pamatīgi apgūt marxisma-leninisma teoriju un metodi, lai Latvijā radītu socialistiskās ceļniecības atbilstošu architekturu.

Seit jāpiebilst, ka referats daudzus kongresa delegatus neapmierināja, jo referenta nemaz neskāra iautājumu par buržuaziskā konstruktivisma izpaušumiem Latvijas padomju architekturā, pilnīgi noklusēja visus trūkumus architektu jauno kadru audzināšanā un neminēja tās konkretās problemas Lat-

jauno kadru audzināšanā līdz šim vēl ir lieli trūkumi. Biedrs Pučins minēja faktus, kas liecina, ka jauno kadru audzināšanā vēl nav ar ko lepoties. Dzīv no šiem faktiem pelna viestīgrāko nosodīšanu, kā, piemēram, fakti par mācības spēku atteikšanos izskaidrot studentiem formalisma, konstruktivismu un citu buržuazisku novirzienu būtbūtā architekturā.

Ari noobīniem bagātā zinātnes darbinieki inž. Jagara runā, kas bija velvīta iedziļinātās Latvijas PSR Zinātņu Akademijas Architekturas un ceļniecības institūta darbību, trūka paškritikas un tā nenoskaidroja konkrētās problemas, kas institutam jāatrisina pēckara piegadei.

Runātājās vairākums principiālā kritizēja Latvijas Padomju architektu savienības darbību, aizrādot, ka līdz šādiem panākumi vēl nav iegūti. Savienība nav izpildījusi VK(b)P Centralās Komitejas iemūnumus par ideoloģiskā darbību organizēšanu un nostiprināšanu, t. i., marxisma-leninisma sistematisku studēšanu. Latvijas padomju architekturas principiālu iautājumu iztirzāšanu, konkretu radošā darbību analīzešanu u. t. t. Ari ar vecāko padomju republiku architekturas popularizēšanu. Tā nav arī cīņīties pret buržuaziskās ideoloģijas tendencēm Latvijas padomju architekturā, nav līdzējusi Latvijas architektiem viņu darba kvalitātes kāpīnāšanā.

Ievērību pelna arī Latvijas Būvmateriālu ražošanas ministrijas pārstāvja runa kongressā. Savā runā viņi minēja daudzus faktus, kas raksturo projektēšanas atrautību no praktiskās ceļniecības jautājumiem. Daudzās vēlējējās pārādību un tālāk iestātītās labākās tradīcijas, kā, piemēram, dārzu un aleju kompozīciju, architektu un dārzniku sadarbību pilsētas architekturas kompleksa atrisināšanā. Reizē ar to, prof. Tveimējiers kā loti bēdīju parādību atzīmēja Ropāju ielas izbūvi pēc Latvijas pilnīgi nepieņemotiem Uralu tīna projektiem, uzsvērīdam, ka tas visai kroplo padomju Rīgas seju. Tādās ceļniecības var rasties tikai nepietiekamas kontroles un vadības rezultātā, pret ko visiem spējīgiem jācinās padomju architektiem.

Architekti Kaminskis un Galperins uzsvēra, ka, spriežot pēc apskatei izstādītiem projektiem, Latvijas architekturā mit vēl formalisma ietekmes, un tas neapsaubāmi kavē tās sekmīgu attīstību socializācijas garā.

Uz šo trūkumu mūsu architekturas laukā aizrādīja sandīri vai visi runātāji no vecākajām padomju republikām, kā arī un nepieciešamību Latvijas architektiem pamatīgi izstudiēt vecāko padomju republiku architekturu un tās sāmslešumus.

Visai savādu iespaidu uz kongresa dalībniekiem astāja tas, ka neviens no Latvijas architekturas profesoriem neuzstājās ar paškritiku. Šini zinā viisi spilgti priekši b. Pelēša runā. Patīkamākās vienības Latvijas padomju architekturas fakultatei pamatīgi izstudiēt vecāko padomju republiku architekturu un tās sāmslešumus.

Kongress ievēlēja Latvijas Padomju architektu savienības valdi, kuras saņāmās ietilpst kā Latvijas architekturas labāko meistari (prof. Stālbergs, prof. Antonovs u. c.), tā arī mūsu architekturas fakultātēs "Rīgas" un "Latvijas" universitātēs architekturas fakultātēs dekanu prof. Birznieku runa. Patiesībā šī runa bija statistiskās atskaitas par to, kad organizējušies un kā organizējušies architekturas fakultātēs, cik tājā studentu u. t. t. Prof. Birznieks ne ar pušķētu vārdu neminēja to, kā architekturas fakultātēs audzina jaunos kadrus, vai tā vienīm sniedz vajadzīgās zināšanas "par padomju" architekturas būtbūtu un attīstību, par tās socialistisko saturu un nacionālo formu, vai viņi iesaistīti projektiēšanas un ceļniecības praktikā; kādi trūkumi ir jauno kadru audzināšanās darbā un kādā celā tie īstāvēs. Architekturas fakultātēs studentu b. Pelēša runā uzstāšanās, turortēm, liecina, ka tieši mūsu architekturas

Jaunas grāmatas

KAD IDEEGSIES GAISMA

Vanda Vasilevska. «Kad ideegsies gaisma». Stāsts. Tulkojis Kārlis Kraujins. Latvijas Valsts izdevniecība, Rīga, 1947.

Frontes cīnītāja atgriešanas civilajā dzīvē, mierīgā ceļniecības darbā — tāds ir šīs grāmatas temats.

Būdams smagi ieavotots, Aleksejs Dorošs nevar piedalīties Lielā Tēvijas kara pēdējās kaujās, un viņam liekas, ka tas kļūvis par nastu visai sabiedrībai, pat nepilnīgātā cilvēku. Aleksejs nekur nevar aistrast savā vītu; kamēr frontē "izšķiras visas tautas liktenis", viņš spiesti dzīvot alzmugurē, kur viss vīnīgais izdzīvēs. Tā nav arī cīņīties pret buržuaziskās ideoloģijas tendencēm Latvijas padomju architekturā, nav līdzējusi Latvijas architektiem viņu darba kvalitātes kāpīnāšanā.

Tikai ar partijas apgabala komitejas sekretāra palīdzību bijušais virsnieks atgriežas aktīvā darbā: viņš uzņemējās elektrostācijas atjaunošanas darbu vadību. Pēc daudzām izmūžām, to ieteicme uz cilvēka domām un darbiem. Šī grāmata iestājās arī latīņu pilsētām, pārējās kanalizācijā, silti strādātās tālrunis, pilsētās dzīvībās.

Aleksejs dod gaismu pilsētai, un arī viņa paša dzīvēlības sākumā — padomju sabiedrība arī līdzību un gādību rūpējās par saviem invalidiem.

Varu. Un Aleksejs, kas ar savu pašāmīdzīgo darbu arī veicinājis šo uzvaru, lasītāja priekšā atkal parādās kā apzinīgs un lepns pilsonis, gatavs kurā katrā laikā kerties pie jaunu, grūtu un atbildīgu uzdevumu atrisināšanas.

Ar psiholoģiski pārliecinošiem pārdozīvojumiem rakstniece izvadā Alekseju Dorošu cauri svārstībām un šaubām līdz uzvarai darbā un sevi. Viņa arī parāda, cik nepamatotas bija to karavīru bailes, kuri savu smago fizisko vai psichisko ieavojumu uzskatīja par katras normalas darba dzīves beigām, par ilgas vientulības sākumu — padomju sabiedrību arī līdzību un gādību rūpējās par saviem invalidiem.

Šāds ir grāmatas temats. Stāsts «Kad ideegsies gaisma» sarakstīts dzīvā un izteiksmīgā valodā: autori interesēs aktīvā darbā: viņš uzņemējās elektrostācijas atjaunošanas darbu vadību. Pēc daudzām izmūžām, to ieteicme uz cilvēka domām un darbiem. Šī grāmata iestājās arī latīņu pilsētām, pārējās kanalizācijā, silti strādātās tālrunis, pilsētās dzīvībās.

E. Briedis

VĀRNNU IELAS REPUBLIKA

J. Griziņš. «Vārnnu ielas republika». Ilustrācijās M. Vitoļiņš. Latvijas Valsts izdevniecība, Rīga, 1947.

Jānis Voldemārs Griziņš (Krikis) — savu rakstnieka vārdu pienēmis no tā Rīgas rajona (Griziņkalna), kurā viņš pavadija savu bērību. Viņš dzīmis Rīgā 1900. gadā, strādnieku ģimenē. Nobeidzis elementarskolu, Griziņš iestājās Aleksandra ģimnāzijā. Sākas pirmsākumi pasaules karā, un Griziņš ar ģimnāziju aizbrauc uz Krieviju, kur nobeidz ģimnāziju 1918. gadā. Pēc tās beigšanas iestājās pārādību un tālāk iestādījās Latvijas universitātē, ko 1926. gadā viņš loti sekīgi beidz. 1926. gada vasaras universitātē Griziņš iestājās Rīgas ģimnāzijā. Viņš ir savā īstādījās pārādību un tālāk iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1927. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās pārādību un tālāk iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1928. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1929. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1930. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1931. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1932. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1933. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1934. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1935. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1936. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1937. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1938. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1939. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1940. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1941. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1942. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1943. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1944. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1945. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1946. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1947. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1948. gadā. Pēc tās beigšanas iestādījās Latvijas ģimnāzijā 1949. gadā. Pēc

VARONĪGĀ GRIEKU TAUTA UZVARES

JADVIGS MARTS

Grieķijā plosās asinīains monarchistu terors, kas satraucis visas pasaules godīgo cilvēku prātus un sirdis. Slepakavas atrotātām piedurknēm, līdz elkoņiem asinīnām rokām kauja gubā cilvēku galvas. Cetru gadus šie cilvēki nosēdēja cietumos un nāves salu koncentracijas nometnēs, tāpēc ka bija kāvušies pret vācu un itālu fašistiem, tāpēc ka cīnījās par savas zemes un tautas brīvību un neatkarību. Tagad viņus nošauj. Trīs gadus pēc tam, kad Nīrnbergs, izpildot augstākā humanismu un brīvību mīlošo tautu tiesas spriedumu, pakāpa Babīj-Jarakapārus. Tremblinkas nāves cepļu kuriņātājus un Līdices dedzinātājus. Atenās vīnu skolnieki skāļi cēnības pārspēt savus skolotājus. Sākumā viņi to dārija daudzām slēpenībām, tagad atklāti: Grisvolds — amerikāņu misijas priekšnieks Grieķijā — tācū skaidri apliecināja, ka grieķu tautas brīvības cīnītāji masveida apšaušana nerūnā preti amerikāņu jēdzieniem par demokratiju. Kāpēc vairs slēpties? Nē, Grisvoldam neviens nav devis tiesības tīk rupji un zemiski apvainot Amerikas tautu: nevis amerikāņu jēdzieniem par demokrātiju tas nerūnā preti, bet gan Volstrita jēdzieniem. Un kādi ir šie jēdzieni, to labi zina ne tikai grieķi, to zina ķīnieši, itali, spāni, to labi zina Kosta-Rikā, Indijā, Vjetnamā, Korejā. Saņēmuši savu saimnieku atzinību, bēdes asinā cirvju jaunam slaktinām: no Atenām ziņo, ka monarchistu varas organi gatavojas nošaut vēl 1000 cilvēku lielu patriotu partiju. Kad pēc gadu desmitiem brīvības bērni mācīties vēsturi, viņi neticēs grāmatām: vai tikai te nav sajaukti gadu skaitli un vietas? Vai tas nav noticis 700 gadus pirms mūsu eras, kad Asirijas karavadoni dūra uz mietiem iekarojošo zemu cilvēkus vai nocīta tiem galvas? — Nē, tas viss notika antīkā kulturas zemē. Homera un Sofokla, Aristoteļa un Platona, Lisipa un Feidija, Eiklīda un Pitagora zemē; zemē, kurās lazu brīvības cīnītāji apdziedāja Puškins, par kuras brīvību cīnījās un krita Bairons. Un nevis 400 gadu pirms mūsu eras, bet mūsu eras 20. gadu simēni!

Vairākais tūkstošus gadu ilgajā Grieķijas vēsturē daudz asinīnai lappušu. Bija cīnītāji ar persiešiem, bija vairākais gadījums ilgs turku jūgs, troni sēdēja angļu imperialistu ielikēni vācu un dāņu prinči. Bija Metaksasa diktatorus asinīnai gadi.

1940. gadā zemē iebruka itālu fašisti, — hitlerieši. Grieķijas komparātījus generalsekretārs Nikoss Zachariāss toreiz no cietuma aizsūtīja aicinājumu: «Grieķijas tautai». Tajā vienā rakstīja:

«Tagad mēs, grieķi, cīnīmies par mūsu tautas brīvību, godu un neatkarību. Cīna būs smaga un nežēliga, bet tautai, kas grib dzīvot, jācīnās, nebaudoties ne briesmu, ne upuru... Atdoti sim īkārām visus savus spēkus līdz pēdējam! Par savu cīnu kā dāvanu tauta sapēm jauno Grieķiju, darbu un brīvības zemi, brīvu no imperialistiskās kundzības, ar patiesu demokrātisku iekārtu. Visi uz kauju, katrs savā vietā! Uzvara šai karā būs Grieķijas un viņas tautas uzvara. Ar mums visas pasaules darba laudis.»

Tauta paklausīja šīm aicinājumam.

1941. gadā sākās pretestības kustība — nodibinājās Nacionālās atbrivošanās fronte (ΕΑΜ) un Grieķu tautas atbrivošanas armija (ΕΛΑΣ). 1943. gadā ĒLAS jau ir liela nacionāla armija, kas visās frontēs grauj itālu un vācu okupantus. Sabiedroto karaspēka virspārnieks Vidusazijā «ar apmierinājumu konstatē, ka ΕΑΜ cīnās par Atlantijas chartas noteiktajām brīvībām». Vinstonss Cerčīls lūdz ĒLAS «pastiprināt cīnu pret mūslaiķu hūppiem un barbāriem». Kad 1944. gada 16. oktobrī Grieķijā izkāpa angļu karaspēks, tajā vairi nebija neviens vācu kareivja...

Un tad nāk viens no drūmākajiem un satraucošākajiem notikumiem varonīgās tautas pēdējo gadu cīnās vēsturē: 3. decembra «asinīnā svētdiena». Atzīmējot iegūto brīvību, tauta rīko prieķi demonstrāciju — Konstitūcijas laukumā to apšāuda Papandreu žāndarmi, bet no hotelja «Lielbritanija» jūmta — angļu lielgabali un ložmetēji... Atkal straumē list grieķu tautas asinīs. Pats Cerčīls ierodas Atenās noskatīties, kā angļu «demokrātijas lielgabali iznīcīti nos, kurus viņš pats pirms gada bija apsveicis kā tautas brīvības cīnītājus un cīldinājis viņu varonību.

Pasaule daži brīnījās par «savādo» pagriezeni Grieķijas notikumos. Patiesībā tur nebija nekā savāda: angļu imperialisma kārtējo reizi apliecināja savu uzticību tradicionālajai nodevības politikai. Viens tas liek atcerēties neko citu kā bēdīgi slavenā amerikāņu rakstnieka Devida Devidsona romanu «Stāvā klints», kurā tas pūlas pierādīt, ka cīlsirdiba, drošprātība, tīcība progresam, — ka visas šīs īpašības cilvēkam ir tikai maska: parocijs cilvēkā dzīlāk, un izrādīsies, ka viņš ir node-

vejs un nelietis. Tikai vārda «cilvēks» vēlāk šeit jāliek citi vārdi — tādi kā Čerčīls, labējie leibori, Volstrita vergu tirgotāji un tamlīdzīgi augoņi cilvēces veselajā miesā. Tad Devidsonam nemaz nebūtu jāpūlas pierādīt — dzīve pati to jau pierādījusi.

Grieķijā viss palika pa vecam kā «mūslaiķu hūppu un barbaru» dienās, tikai paši hūppi un barbari staigāja citādos mundieros. Un kad angļu imperialistu «palidzība caldarismiem un zervasiem izrādījās nepieciešama, lai tiktū galā ar grieķu tautu, palīgā atstādīza amerikāņu monopolisti. Taču ne vieni, ne otri nespēja nobaidīt varonīgās tautas patriotus. Slepakavas var lietot dažādu firmu ieročus, stāgt kādos grib mundieros — tautas tieksmes pēc brīvības viņiem nesalauzi. Jo cauri gadu simteņiem patriotu sirdis vēl dzīvo vārdu, kas kādreiz bija iekārti pie minēkļi par godu tiem 300 spartiešiem, kurū krita varonu nāvē cīnā pret persiešiem, aizstāvot Termoplās:

Celiniņek, sludini Spartai, ka cīnīja kritiši viri.

Tēvzemes brīve un gods dārgāks par dzīvību mums!

Smaga un nežēliga ir grieķu tautas cīna, kas ilgst jau astoto gadu, varbūt pat smagāka un nežēlīgāka, nekā to vārēja paredzēt 1940. gadā. Bet «tautai, kas grib dzīvot, ir jācīnās, nebaudoties ne briesmu, ne upuru...» Grieķu tauta cīnīši. Varonīgo elasies tradīcijas cīnīgi turpinā Demokrātiskās armijas cīnītāji generaļa Markosa vadībā. Šīs armijas karogos zelta burtiem ierakstīti vārdu: brīvība, demokrātija, neatkarība! Nav tādas varas, nav tādu ieroču, nav tāda terora, kas varētu piespiest grieķu tautu atsacīties no tāk cīldieniem mērķiem!

Mēs protestējam

No monarchistiski fašistiskās Grieķijas moku kambariem, no «nāves» salām skāni visai mūslaiķu civilizācijai grieķu patriotu — demokrātu saucieni pēc palidzības, kuru visa vaine tā, ka vācu fašistiskās okupācijas laikā viņi cīnījās pret svešzemju iekarotājiem un savu māju kvisītingiēm.

Vini cīnījās par tādiem pašiem demokrātijas un brīvības ideāliem, par kādiem cīnījās mūsu mazās Padomju Latvijas patrioti, par tādu pašu pēckara demokrātisko mieru kā savas tautas, tā arī visas cilvēces laimīgās nākotnes vārdu. Tādēļ nāvei nolemti grieķu patrioti lieta nav tikai grieķu

Lai nobredētēm un mazi sofūlīsi un caldarīsi un zina, ka tautas dusmas ne viņiem, ne viņu iedvesmotājiem nepāles secen, — ka tie pilnās stunda, kad viņiem pilnās atbilstēt par šīm slepkavībām visas cilvēces priekšā.

Andrejs Upīts, Jānis Sudrabkalns, Vilis Līcis, Arvīds Grigulis, Kārlis Kraulinš, Valdis Lukss, Jānis Grants, Indriķis Lēmanis, Kārlis Ozoliņš, Jūlijs Vanags, Ignāts Muīžnieks, Aleksandrs Caks, Andrejs Balodis, Anna Brodele, Edgars Damburs, Jānis Grots, Anna Sakse, Mirdza Kempe, Valija Brutāne, Mira Krupnikova, Jādīvs Marts, Zānis Grīva, Anatols Imermanis, Monta Kroma, Vīzbulis Bērce, Jānis Niedre, Voldemārs Kalpiņš, Alfrēds Žurgins, Ādolfs Talcis, Jānis Sūmanis, Valdis Grēviņš, Pāvels Vilpis, Valerijs Vasars, Jānis Plaudis, Kārlis Freinbergs, Atis Keniņš, Kornelis Zejinskis, Nikolajs Zadornovs, Bernhards Dannenhirs, Eduards Kalniņš, Arvīds Spērtāls, Gederts Eliass, Jānis Liepiņš, Leo Svēpms, Oto Skulme, Teodors Zaļkalns, Konrads Ubāns, Ārijs Skride, Georgs Kruglovs, Pēteris Upīts, Uģis Skulme, Jānis Sprokis, Jēkabs Medīns, Nils Grīnfelds, Jānis Ivanovs, Arvīds Zilinskis, Pēteris Smilga, Jēkabs Vitoliņš, Sergejs Krasnopjorovs, Jānis Ozoliņš, Adolfis Skulte

Grieķijas slepkavas

Cīlvece tikko bija paguvusi atvilkt elpu pēc hitlerisko fašistu briesmu darbiem, kad tai atkal liek nobredēt masu slepkavībās Grieķijā. Hitlera bēdes kalpi vismaz varēja mēgnāt aizbūdināties ar to, ka viņus rīkojusi un dzinusi iznīcīšanas manīja apsēsta psichopatū banda, kam vara rokās un hiela pasaules pārkātošanas «ideja» galvās.

Grieķijas slepkavām nav nekādas idejas, ne aizbildinājuma. Viņu asinīnes ieročus cīla divi viszemiskākie impulsī, kādi vien iedomājami cilvēkam līdzīgi divkājainā radījumā: glēvu bezmērķīga atriebība par atklātu kaujas laukā piedzīvoto neveiksmi kaunu un kopīru sulainu, savas tēvījas pārdevēju akla pakalpība svešzemnieku plēsonām.

Grieķu tauta sen būtu tikusi galā ar saviem fašistiskajiem bēdēm, ja tos neatbalstītu ārziņju imperialisti. Zemē, kura reiz bijusi cilvēces kulturas šūpulis, ap seno tempļu paliekām ziedētu brīva, moderna valsts, kā tās Viļņu, kur pēc fašistu padzišanas tautas demokrātija var atraisīt un lietā likt visus savus rādošos spēkus.

Grieķu tauta nenosmaka gadu simteniem Egiptu turku jūgā. Klefīt dziesmas par varonīgām partizāniem un vinu vadoni Aleksandru Ibsilanti vēl šodieni glābi brīvās atkarotājā ne-mirstīgo slavu. Jauna dzeja paudis generaļa Markosa un demokrātiskās armijas varonību. Grieķu tauta nav no-pērkama, ne asinis noslēcīnāma, vina turas cīsie vie savas zemes un pacelēs no tās stipra kā viņas teiksmainais varonis iekārtu.

Visas pasaules demokrātijā bezgalīgā sašutumā vēršas pret grieķu tautas slepkavām un tiem, kas rīda šos bēdes kalpus un vada visu šo masu apslaktēšanu. Mūsu plašajā Tēvijā nav tāda stūriša, kur brīvās tautas nepaceļtu savu brīdināšo, balsi pret grieķu brīvības asinīnājiem kapračiem. Mēs, latvieši rākstnieki, kopā ar visu tautu pievienojam savējo šai varenajai balsij.

Andrejs Upīts,
tautas rakstnieks,
Stalina premijas laureats

Rokas nost no Grieķijas!

Ik dienas pienāk vēstis par grieķu fašistu briesmu darbiem, kas satrauc katra humana un kulturala cilvēka jūtas. Grieķija — zeme, kurā glābājas viskrāsnīkie senās architekturas piemineklī, pārvērtusies par drausmu kaujas lauku, kur katra stundu listā vāvainīgu patriota asinis. Cīlveki, kas ieročiem rokās cīlēs pret hitlerismu, pakļauti baigai varmācībai, cietumiem, nāvētāi.

Līdz šim mums, runājot par Grieķiju, radās prieķstāts, kura skatījams gleznaino Akropoli, diženās celtnes, kurās iemīesojas vislabākais, ko kādreiz spējis organizēt un veidot cilvēka radošais gars. Grieķi mūsu apzīņā asociējās ar tautu labākajām alkām pēc cīldienas un pilnvērtīgas dzives, pilnvērtīgiem mākslas darbiem. Un kas ir šodien? Tās personas, kas «pārstāv» grieķu tautu Apvienoto Nacijs Organizācijā, kas runā vārdu vārdu pasaules priekšā, zemiski izrāzībā, bet ari tagad varētu ierindoties nacionā avangārdā, lai no turienes nenākto saklausītu zīpas par kaunu un negodu, kas nodarījis visai cilvēci. Lai senajām, dižu meistarū radītājām cīlēm nevajadzētu kaunēties par tiem notikumiem, kas noris ap tām.

Latviešu padomju intelleģīcija ir vienīnis prātīši šai vēsturiski svarīgajā jaunājumā. Domāju, mūsu vidū neatradīsies neviens, kam pietrūks drosmes un pārliecības, asī un nemaldīgi pasacīt ārziņju imperialistiem: rokas nost no Grieķijas! Pirkstus nost no brīvās tautas, kam pietīcis spēkā cīnīties pret vācu fašīzmū un kas tagad, miera apstākļos, vēlas radīt sev spožu ritdienu!

Prof. E. Stālbergs,
LPSR Zinātņu Akademijas
Istena locekls

Mēs prasām cilvēcību!

Grūti iedomāties, ka laikā, kad zemeslodes sestdāļā veidojas vistaīnīgākā, cīldienākā iekārta, par ko cilvēces labākā daļa sapnojusi gadsimtiem, cītūr var notikt tādas neclīvēciskas mežonības Sobrid nerunāsim par bezdarbu, kam pakļautas miljonu masas burzuzīskajā pasaulei, par trūkumu, kurā nonākuši viri, sievas, bēri. Iedomāsimies, tikai vistumšāko traipu, visneģēlīgāko epizodu šāsdienas reakcijaru rīcībā — grieķu fašistu asinīno izrākīšanos ar savas tautas demokrātiju noslepkavošanu.

Laudis, kas savulaik drosmīgi cīlēs pret vācu un itāliešu iebrūcējiem, cilvēki, kas netaupīja savas dzīvības cīnī pret asinīno teroru, tagad zaudejusi visas tiesības. Otrais pasaules karš beidzies — bet grieķu zemē nevalda miers. Laukums, kur pirmoreiz izrādītas genialas dramatiķu Eschila, Sofokla, Eiρīpida lugas, kur dainojis Homers, patlaban valda sīkās reakcijonār klijekes nesaudezīga izrākīšanas ar tautas svēlgākajiem, veselīgākajiem slāpiem. Nāves sōdu virkne apkaunīta par tautu, kam cilvēces vēsturē pieder viena no ievērojamākajām vietām, kas radījusi tādas mākslas vērtības, kuras ir visas pasaules kulturas košākais mantojums. Sās tautas asinis list aumājām.

Mēs padomju laudis, mieri, netraucēti vadām savas darba gaitas, darām pilnīgāku savu dzīvi. Bet mēs nevai-

ram palikt klusi un rāmi pret tām valmanām, izmīsuma saucieniem, kas atskan no Atenu laukumiem, Olimpijas birzīm. Mūs nav vienādīgas tās asinis, kas, Sofulisa un Caldariša ložu izlietas, plūst pa marmora klonu vai iešūcas zemē, kurā dzīvojis un cīnījies Termoplū Leonīds. Mēs paceļam savu balsi cilvēcības vārdu, jo tie jaudis, ko šodieni spīdzina, nomoka un izmīcina, ir brāļi Staļingradas varonjiem, tie cīnījies par gaišāku nākotni. Kā darbos, ko mēs radām, tā vārdos, ko izsakām, jāpaužas nemieram ar visas vecās pasaules netaisnībām, ar to zvēriskumu, ko atļaujas Atenu valdības viri, aiz kuriem stāv visu zemu reakcionari — vākardienas atgriešanās tītokājā.

Mēs prasām cilvēcību! Mēs protestējam pret katru teroru, apcietināšanu, izsūtīšanām, nāves sodiem, kas pastāv šodien kā visbaigākās viduslaiku inkvizīcijas paliekas. Mēs prasām patiesu demokrātiju, cilvēces cīnīšanu, brīvu vārdu un domu. Mūsdienu Grieķijā viena tā tārīkst! Ne veiti tautas gāja cīnā pret kāskrusta nakti, ne velti ziedots

V. G. B E L I N S K I S

(1811. — 1848.)

EDGARS DAMBURS

Sogad, 7. junijā, aprīt simts gadu, kopš miris genialais krievu kritikis Visarions Grigorjevičs Belinskis. Belinskis pareizi nosaukta par krievu klasiskās kritikas tēvu, spilgtāko revolucionārās demokrātijas pārstāvi un socialdemokrātu priekšteci. Belinskis skrīrās no dzīves agri, tikai 37 gadus vecs, tomēr vina paveiktais darbs ir tik liels un gigantisks, ka vēl ilgus gadsimtus nezaudē savu virzību nozīmi. Belinskis sadega savā darbā un cīņā par krievu tautas atbrivošanu no patvaldības jūga. Vina nebija aukstas akademisks literatūras vērtējās, bet vispirmām kārtām cīnījās. Drosmīgi un atklāti Belinskis jau savos agrinajos apcerējumos: lugā «Dmitrijs Kalinins» un «Literārās pārdomas» pacēla kaujas karogu pret dzimtniecisko iekārtu un pateica, ka mākslai tikai tad ir nozīme, ja tā izaug no savas tautas, atbalso tās demokrātiskos atbrivošanas centenus. Kāds lielā kritika laika biedrs raksta, ka Belinskis bijis vētra, kas satvēris un aizrāvis visus. Vina rakstos atrodam sava laika filozofiskās, sociālās un politiskās problemas.

Belinskis pirmās pareizi novērtē Gogolu, Lermontovu un Krilovu darbus. Droši balsi viņš passaka oficiāliem kritikiem un galma literatiem: lūk, patiesās krievu literatūra. Iūk, istie savas tautas domu paudēji! Dzivodams žāndarmu un ie-rēdu valsti visbaigākā Krievijas vēstures perioda, kādi bija 30—40 gadi, kad visu garigo dzīvi smacēja Nikolaja I režims un Trešās nodalas spiegu bars izspāja katru demokrātisku darbinieku dzīvokli, Belinskis ar pareizu skatu sarežēja citu Krieviju, par kuru viņš 40. gados savās «Domās un piezīmēs par krievu literatūru» raksta pravietiskus vārdus: «Mēs apskauzām mūsu bērnus un bērnu bērnus, kam būs lemts redzēt Krieviju 1940. gadā, kad tā būs izglītotas pasaules priekšgalā, kad tā diktēs lēnumus zinātnei un mākslai un kad tā no visas izglītotās cilvēcēm sanems dzīļas cīnes apliecinājumus.»

Tāpat kā vina laika biedrs Hercens un pārējie krievu klasiskās filozofijas revolucionārās pārstāvji Cernīevskis un Dobrolubovs, arī Belinskis bija ne vien filozofs, publicists, aktīvs revolucionārs, bet karsts savas dzīmtenes patriots, ietais Krievzemes dēls, kas sīvi cīnījās kā pret slavofili šovinismu, tā arī pret kosmopolitismu.

So genīlo kritika raksturīpaibū savās atminās 1898. gadā pareizi novērtē I. S. Turgenevu, kas Belinskis nosauc par pilnīgu krievu cilvēku. «Dzīmtenes labklājība, tās slava dzīlī un spēcīgi atbalsojās vina sirdi. Jā, Belinskis mīleja Krieviju, bet viņš dedzīgi milēja arī izglītību un brīvību. Apvienot šīs augstākās intereses — lūk, kur bija visa vīna darbības jēga, lūk, pēc kā viņš centās.» Belinskis visai augstu novērtēja arī Helēs revolucionārās vadoni.

V. I. Lepins 1914. g. raksta: «Vēl dzimtniecības laikā V. G. Belinskis bija priekštecis tam, ka dažādo skiru inteliģenti pilnīgi izskauda muižniekus no mūsu atbrīvošanas kustības. Vina ievērojamā «Vēstule Gogolim», kas režumēja Belinskā literāro darbību, bija viens no vislabākajiem nelegalās demokrātiskās preses sacerējumiem, kam vēl sobrid kolossalā, dzīva nozīme (Lenins, XVII. sēj., 341. lpp.). Sergejs Mironovičs Kirovs 1911. gada sakarā ar Belinskā simto dzīmtenas dienu genīlajam kritikam veltītajā rakstā nosauc Belinskī par liejo meklētāju, kas sevi īemējis vīnu protestu pret apkārtēnies riebīgo Istenību un vīnu savu genīju veltījis patiesības meklēšanai. Tāds patiesības meklētājs Belinskis bija vīnu savu iso mūžu. Tiesa, viņš nostāgvāja mokū pilnū un visai sarežīgu idejiskās attīstības celu, nenonāca vēl līdz zinātniskajam socialismam, tomēr jāņēm vērā laiks, kurā Belinskis dzīvoja un garīgi auga. Līdzās Hercenam viņš ir pats pirmsais, kas attīstīja padzinītu Lomonosova un Radīščeva filozofisko materialismu, beidzot nonākdam līdz revolucionārajām uzskatām, ka pastāvīšķā politiskā iekārta pārveidojama varas celā. Ne velti Lenins Belinskī nosauc par krievu socialdemokrātu priekšteci. Jau skolas gados vīna mīļākie autori ir Lomonosovs, Radīščevs un Nikolaja I cenzuras noliegtie dekabristu dzīneklī, it īpaši Rīlejevs. Tai pašā laikā viņš kārī uztver vīnu progresīvo demokrātisko Vakarelopā. Cernīevskis vēlāk rakstīja: «Labāk par vīnu neviens nezināja krievu un Vakarelopās literatūru.»

BERNIBAS, SKOLAS UN STUDIJU GADI

(1811.—1832.)

Visarions Grigorjevičs Belinskis dzīmis 1811. gada 30. maijā Sveaborgā, Somijā, kā flotes ārsta dēls. 1816. gadā Belinskī gimene pārcēja uz Cembas pilsētu Penzas gubernā, kur Visariona tēvs ienem aprīnka ārsta amatu. Se arī alzīrt nākamā revolucionārā kritika agrinie zēna gadi. Pirmo izglītību Visarions manto Cembaras aprīnka skolā, pēc tam 1825. gada viņš iestājas Penzas gimnazijā, kur mācās nedaudz ilgāk par trīm gadiem. Belinskis atstāj gimnaziju, to nebeidzis. Gara gaismas alkstošo zēnu vīsa maz varēja apmierināt to, ka skolēni iemantotu plāšās zīnāšanas. Jaunā Belinskā zīnāšanas un garīgais apvār-

Izslegta no universitates. Belinskis kļūst neaspaužamos apstākļos un pāliek gandrīz bez maizes kumosa. Sajā laikā sāk attīstīties arī tuberkuloze, ko vēlāk vēl veicināja nenormalie dzīves un vīsa maz rūpējās par to, lai skolēni iemantotu plāšās zīnāšanas. Jaunā Belinskā zīnāšanas un garīgais apvār-

DARBA GADI ŽURNALOS «TELESKOPS», «VALODAS» UN «MASKAVAS VĒROTĀJĀS» (1833.—1839.)

Izslegta no universitates. Belinskis kļūst neaspaužamos apstākļos un pāliek gandrīz bez maizes kumosa. Sajā laikā sāk attīstīties arī tuberkuloze, ko vēlāk vēl veicināja nenormalie dzīves un vīsa maz rūpējās par to, lai skolēni iemantotu plāšās zīnāšanas. Jaunā Belinskā zīnāšanas un garīgais apvār-

bes galīgi novalkātas, naudas — ne kāpeikas. 1833. gada beigās Belinskis, iepazīstījis ar jauno Maskavas profesoru Nadeždinu, sāk darboties līdzi viņa valodītajos žurnālos «Teleskops» un «Valodas». Viņa pirmie darbi — tulkojumi no franču valodas un daži originalraksti. Lai noplēnu tu dienīšo maiži, Belinskis spiests rakstīt recenzijas par visdažādākajām temām. 1834. gada «Teleskopa» piešķītā Belinskā ievērojamā kritiskā darba «Literārās pārdomas» pirmsākums raksts. Viņš mil savu dzīmteni. Runājot par nacionālo jautājumu, Belinskis raksta ugunigus vārdus: «Katra tauta ir kaut kas vesels, ipašs, atsevišķs un individuāls, katrai tautai ir savs gars, savs raksturs.» Šis cildēnais uzsakums stāv tuvū socialistiskajam humanismam, kas ir arī prestatā ar kapitalistu citu tau tu paverdzināšanas tiekmēm un veikniecības kosmopolitismu.

Belinskā celš uz patiesību nebija viegli, bet arī sāja laika posmā viņš nepārtrauktī meklē mākslas sakaru ar dzīvi, viņa raksti ir mērķtieci un vērsti pret cilvēkiem naidīgo iekārtu. «Dzīve, — raksta Belinskis sāja laikā, — ir nepārtraukta kustīga attīstība, pāstāvīga veidošanās». So dialektisko principu viņš uzsvēr visos rakstos. Alīz viņa literārās darbības mērķis ir kalpot savai tautai, asa ciņa pret šau ro slavotā ūvīnīsmu, kā arī abstraktajiem kosmopolitismu. Par visu viārā viņš mil savu dzīmteni. Runājot par nacionālo jautājumu, Belinskis raksta ugunigus vārdus: «Katra tauta ir kaut kas vesels, ipašs, atsevišķs un individuāls, katrai tautai ir savs gars, savs raksturs.» Šis cildēnais uzsakums stāv tuvū socialistiskajam humanismam, kas ir arī prestatā ar kapitalistu citu tau tu paverdzināšanas tiekmēm un veikniecības kosmopolitismu.

Belinskis nepazīna vārdu nevar. Viņš prata iekosties liktenim kaklā un teikt: padodēs! Pēc «Teleskopa» slēgšanas palīcis bez jebkādiem līdzekļiem, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgriezies Maskavā, viņš Maskavā sēstās pie galda un saraksta gramatiku, būdama pārliecīnās, ka to uzņems skolu programā; kad tas ne noteik, viņš darbu izdod pats saviem līdzekļiem. Galīgi saiedzis veselību, Belinskis 1837. gada kādu laiku ārstēja Piatigorski. Atgrie

CIEMOS PIE LIETUVIŲ PADOMJU RAKSTNIEKIEM

A. TALCIS

Nesen noslēdzās lietuviešu literatūras dekada Maskavā, kas radījusi jaunus impulsums lietuviešu padomju literatūrai. Dekada bija lietuviešu garīgo spēku skāpe visu brālīgo tautu, bet jo sevišķi lielā krievu tautas priekšā. Dekadas laikā krievu valodā iznāca vesela rīfda grāmata — lietuviešu klasikas Žemaites darbu izlase, padomju rakstnieku un dzīvnieku labākie darbi: Petras Cvirkas darbu izlase un stāstu krājums. Solo mejas Neris dzejas «Mana zeme», Antanas Venclovas dzeju krājums «Nemuna zeme». Hurgina «Dzejoli par draudētā», dažādu autoru dzeju un noveju antoloģijas. Kopā ar agrāk iznākušajām grāmatām lietuviešu literatūra varēja uzrādīt brālīgajām tautām bagātīgu savas kulturas ražu, ko izcili atzīmēja viss centralā prese.

Agrā pavasara krāsnajā tērpā Padomju Lietuvas galvaspilsēta Vilna daiva un trokšināma. Skan bērnu un jauniešu priedīgās balsis, talcinieku smieklis un sasausošās drupu labirinti. Vilna, šī iepatnējā senā pilseta ar savām skaitām katedrālē un gaujīgajiem slaviskajiem namu ansambļiem, kas polu panu valdišanas laikā bija izsūkta un nolaista līdz pēdējam, vēl smagāk izpostīta vācu fašistu bandīm atkāpīties. Veseli kvartali satricēti drupu kaudzē, kur vien griezies — padidus kāds namu korpus, ielas malā tukšs laukums kā mīsaā izrauts robs. Kad atjauno to, ko tauta cēlusi gadu simtiem, bet postīt kārās nezvērs izmīnījus dažās dienās? Šo jautājumu izteku vienam pāvcākam strādniekiem, kas druskus nostāk no pārējām talciniekam uz bridi atlīca muguru.

Nu, kad visa tauta kuras klāt pie atjaunošanas, tad nedabūsīt ir apskatīt, kad šo drupu vieta būs atkal māja — strādnieks pārliecīnātī atbildēja. Uzīmējās, ka esmu pirmoreiz Vilnā, vīgs piebilda: — Jūs jau nezināt, kā te izskatījās vēc vāciešu radīšanas. Pirmās dienas gan domājām: īāmūk tikai prom no šīs postažas! Bet, kā redzat, eram atjaunojuši simtiem namu un uzceluši arī jaunus. Kādas te bija ielas polu panu laikā! Apal akmeni, izdrupiši trotuari. Gedimina iela un Pils laukums tagad jaistīs asfalta. Padomju cīvēkam ir citādi darba panēmieni. Ja jūs vēlreiz atbrauksite vēc pāris gadījumus, jūs mūsu Vilnu nepazīsiet.

Un vīrs atkal panēma lāpstu, lai pilnītu grūziem tikko piebraukuso smago autošānu.

Kā visā mūsu lielajā Padomju zemē, tā arī Lietuvā tauta bāsāziedzīgi cīnās par savas zemes atjaunošanu. Un lietuviešu rakstnieki iet kopsoli ar savu tautu. Kad Spedecku klusajā ielīnā ieteicas no Gedimina spožās gatves un smieklē: Rakstnieku savienības nemū, ar tāpat jūtām dzīvu, radio rosmi. Tur viens atnācis vēc komandējuma, lai brauktu uz laukiem vākt materialus jauniecerētam stāstām par kolchoziem, otrs vēlās celā zīmi uz atpūtas mālu, tālī nobeigtu romanu, trešais atnācis uz anspreidi par sarīkojamo Belinas karavāni. Rakstnieku savienības sekretārs Simkus aizbraucis uz Taškentu piedālīties Navoju 500 gadu jubilejas

svinību sarīkojumā. Laikraksts «Literatura ir Menas» (Literatura un Māksla) gatavo atsevišķu numuru, veitītu latviešu padomju literatūrai. Jaujais dzīvnieks Vuitautas Sirios-Gira pārtulkojis šim nolūkam mīsu dzīvnieku Sudrabkalna, Luksa, Rokpelna un Vanaga dzejas. Lietuvieši tulkot ari latviešu padomju prozas darbus, ko parādīz izdot atsevišķā krājumā. Arvīda Grigula un Annas Brodeles lugas. Kritikis Bronis Prancus raksta plašāku acerējumu par lietuviešu padomju literatūru mīsu žurnālam «Padomju Latvijas Skola».

Aktīvi kļuvuši lietuviešu prozaiki. Jonās Dovidaitis tikko nobeigus romānu «Pēc vētras», kas attēlo cilvēku pārāugšanu pēc kara un socialistiskās jauniešu entuziasmu. Stasim Kapnīm nesen iznācis stāstu krājums, ari ar pēckara tematiku. Par dzīves atjaunošanas temām raksta romanus Jonas Marcinkevičus un Juozas Baltutis. Kazis Jankovskas beidzis romanu «Katls», kas attēlo lietuviešu cīnus Smetonas diktatūras laikos. Prozai pārvērties ari paziņstāmās dzīvnieks Antanas Venclova. Vinam drizmā iznācas stāstu krājums «Koks un viņa zarī» — par burzūziskās Lietuvas laikām un Tēvījas karu. Venclova raksta ari romanu, nesen viņam iznācis dzeju krājums «Zemes jaunība».

Lietuviešu dzīvnieki aktīvi atsauca uz aktuālām sabiedriskām jautājumiem. Valerijai Valsjūneni nesen iznācis dzeju krājums «Gaisā diena». Vina nesen rakstījusi poemu par lietuviešu patrioti skolotāju Onu Suchatskeni, kuru 1946. gadā nomocīja bandīti — vācieši nacionalisti. Drosmīgo skolotāju nelebēdēja draudi, vina atdeva savu dzīvi par Padomju dzīmteni un tagad kļuvusi visas Lietuvas tautas varone. Valsjūnenē patlaban raksta jaunu poemu par kolchozniekiem. Dzīvnieks un literatūras vēsturnieks Kostas Korsakas sagatavojis jaunu dzīju krājumu. Ievērību guvuši vīna dzījoli, kas skar asus politiskus jautājumus par Lietuvas tagadējo dzīvi un cīnām pret burzūzisku nacionalistu ideoloģiju paliekām dažu intelīgentu apzinā. Dzīvnieksam Vladam Mozurjunassēm iznākusi grāmata «Sauja zemes». Grāmata dzīdēja par komjaunīšiem patriotiem, kas cīnījās Tēvījas karā un kas tagad ar tādu pašu dedzību atjauno izpostīto dzīmteni. Dzīvnieksam Teofilam Tilvitim iznākuši krājumi «Arājs» un «Baltijas vējš». Tilvitis mil dzīdēja par zemes arāju, ari ūjās krājumos dominē nabadzīkais zemnieks, kas apmaiņa arķu pret ieroci, lai cīnītos par Padomju Dzīmteni, bet beidzīs cīnu ar uzvaru, atkal kuras pie zemes. Vuitautas Sirios-Gira iznākusi dzījolu grāmata «Laikmēta skrējā», kas galvenām kārtām tver pēckara tematiku.

Lietuvos teatri izrāda Marcinkeviča, Borisā Daugavīša un Baltušīsa lugas. Populara ir Marcinkeviča luga «Kavālūnā», kas rāda konfliktu viena ģimeņa starp brāli, kas kā Padomju Arītājas karavīrus atbrīvo dzīmteni un savus

RAKSTNIEKIEM

piediergos, un starp otru brāli, kas pāliels vācu okupacijas jūgā un iegrimis spekulāciju muklājā. Boriss Daugavīts rakstījis pirmo komēdiju lietuviešu padomju literatūrā — par sovchozu organizēšanu un zemnieku attiecībām pret sovchozu. Lielu ievērību guvuši Baltušīsa luga «Gailīši dzied» — par burzūziskās laikām. Šo lugu izrāda Kaunā un Mariampolē, un patlaban iestādē ari Vilnas teatris. Kino scenārijus rakstījusi Stasis Kapnis — par zemniecības temu, un Jonas Marcinkevičus — pēc sava romāna «Benjamins Kordus».

Padomju literatūras pētniecībā aktīvi darbojas Lietuvas PSR Zinātņu Akademijas Literatūras instituts, ko vada Akademijas korespondējošais loceklis Kostas Korsakas. Instituta darbinieki kopējiem spēliem raksta Lietuvas literatūras vēsturi. Soruden vīni cer nobeigt konspektīvos pārkāpīdarbus, bet uz nākamo gādī — jau gatavu manuskrītu. Institūts strādā vēl pie šādām temām: Lietuvas padomju literatūra Tēvījas karā laikā. Gorkija iepaidei uz lietuviju literatūru u. c. Institūta iekārtas loti skaitāmētējiem telpās uz Neri upes krasta. Institūtām sava plaša biblioteka, rokrakstū krājumi un uzskaņāmi iekārtoti lietuviešu literatūras izstāde (še jāpiezīmē, ka lietuviešiem nav atsevišķa literatūras muzeja). Institūts līdz šim jau izdevis divus rakstu krājumus par veikto darbu.

Lietuviešu dzīvnieki aktīvi atsauca uz aktuālām sabiedriskām jautājumiem. Valerijai Valsjūneni nesen iznācis dzeju krājums «Gaisā diena». Vina nesen rakstījusi poemu par lietuviešu patrioti skolotāju Onu Suchatskeni, kuru 1946. gadā nomocīja bandīti — vācieši nacionalisti. Dzīvnieks un literatūras vēsturnieks Kostas Korsakas sagatavojis jaunu dzīju krājumu. Ievērību guvuši vīna dzījoli, kas skar asus politiskus jautājumus par Lietuvas tagadējo dzīvi un cīnām pret burzūzisku nacionalistu ideoloģiju paliekām dažu intelīgentu apzinā. Dzīvnieksam Vladam Mozurjunassēm iznākusi grāmata «Sauja zemes». Grāmata dzīdēja par komjaunīšiem patriotiem, kas cīnījās Tēvījas karā un kas tagad ar tādu pašu dedzību atjauno izpostīto dzīmteni. Dzīvnieksam Teofilam Tilvitim iznākuši krājumi «Arājs» un «Baltijas vējš». Tilvitis mil dzīdēja par zemes arāju, ari ūjās krājumos dominē nabadzīkais zemnieks, kas apmaiņa arķu pret ieroci, lai cīnītos par Padomju Dzīmteni, bet beidzīs cīnu ar uzvaru, atkal kuras pie zemes. Vuitautas Sirios-Gira iznākusi dzījolu grāmata «Laikmēta skrējā», kas galvenām kārtām tver pēckara tematiku.

Lietuvos teatri izrāda Marcinkeviča, Borisā Daugavīša un Baltušīsa lugas. Populara ir Marcinkeviča luga «Kavālūnā», kas rāda konfliktu viena ģimeņa starp brāli, kas kā Padomju Arītājas karavīrus atbrīvo dzīmteni un savus

KONCERTU CHRONIKA

Pagājušā nedēļā vairākais koncertus sniedza Ukrainas PSR Valsts dziesmu un deju ansamblis, starp tiem arī divus slēgtus koncertus Rīgas mākslas darbiniekam un stachanovičiem.

Ukrainu ansambla sastāvā bija koris (ar 40 dziedātājiem), simfonisks orķestris, dejotāji grupa un solisti. Ansambla mākslinieciskā vadītāja Ukrainas PSR nopielniem bagātā skatuves māksliniece Lidija Cernišova spēlēja ansamblī salīdēt par augsti vērtējamu māksliniecisku vīeniņu. Apguvusi vispusīgu māksliniecisku izglītību tiklab muzikālā, kā arī baleta un režījas mākslā, L. Cernišova izveidojusi ansambla priekšnesumus par veselīm skatiem, dzīves ainām, kur kora dziedājumus pavada dalībnieku mērķtiecīga darbība, no kurās izlākiaus dotības. Ansamblī priekšnesumos nerēdam nekā māksla, viss norīt dabiski — skatiņātāji acu priekšā pavīd alnas gan no strādnieku, gan darba zemnieku, kolhoznieku val karavīru dzīves.

Brīnišķīgām melodijām bagātā ukraiņu dziesma, ansambla dalībnieku krāsētie tautas tēri un katram skatam piemērotās dekorācijas sniedza skatiņātājiem pārīcinošu iepaidei par ukraiņu tautas dziesmu un deju mākslas ipatnējo raksturu.

No ansambla sastāvā sevišķi atzīmējams mākslinieciski augsti kvalificējāmās vīru koris ar solistiem. Sei mināma «Dziesma par kazaku Morozenu», kas kritis varona nāvē cīņā ar polu iebrūcējiem. Solista Muraško izteiksmīgais dziedājums un nānsēm bagātīgi un pārīcinoši kora priekšnesums, kurā sevišķi varēja apbrīnot bāsus, sūlīgus balsis, pānāca neizmīrīstamais iepaidei. Dziedājumu pavadīja ar ukraiņu tautas instrumentu — bandurā. Vēl atzīmējams tautas dziesmas

No kreisās: 1. Elijas Zālītes «Atgūtā dzīmtenē» Dalles teatrī. Luijs Šmits — Ensons, Lilija Zvīgule — Milda Ensonē, Māra Jaunārāja — Rūta. 2. Rubinsteina opera «Demons» Operas un baleta teatrī. A. Viļumanis — Demons, V. Krampe — Tamara. 3. V. Masa un M. Červinska «Kara īļenu draugi» Krievu drāmas teatrī. A. Aleksandrova — Vera Veseina, N. Tarskis — kapteinis Zernovs

B. Vdovenko un A. Ručinska foto

BERLINE ŠODIEN

D. BEREZINS

Klāt vēl daudz asākās formās, noris tā pati cīņa, kas patlaban vārēja dzīmējumi vīru dzīmējumi. Šai apstākļi vaimoņi pārīcīgiem rietumu lielvalstis, kas atklāti pārkāpušas un izjaukušas Potsdamas vienošanos un palīdzējās Vācijai kļūt par vīnu demokratisku un mierīgu valsti. Atklāto un atklāto reakcijas spēku, nacistu un revarēnu pušē operē angļu un amerikānu monopolistu, kas vācijas cīnīšas pārvērst par savu koloniju un strategisko Intrigu plādarmu pret Padomju Savienību. Patelcoties tieši angļu un amerikānu varas organu labvēlībai, Berlinē atkal plaši mērā izplātīta pretpadomju un revarēnu propaganda. Šī iepriekšējā cīņa spēku divkauju. Demokrātijas spēku pusē atrodas Padomju Savienība, kas cīnīšas konsekventi izpildīt Potsdamas vienošanos un palīdzējās Vācijai kļūt par vīnu demokratisku un mierīgu valsti. Atklāto un atklāto reakcijas spēku, nacistu un revarēnu pušē operē angļu un amerikānu monopolistu, kas vācijas cīnīšas pārvērst par savu koloniju un strategisko Intrigu plādarmu pret Padomju Savienību. Patelcoties tieši angļu un amerikānu varas organu labvēlībai, Berlinē atkal plaši mērā izplātīta pretpadomju un revarēnu propaganda. Šī iepriekšējā cīņa spēku divkauju. Demokrātijas spēku pusē atrodas Padomju Savienība, kas cīnīšas konsekventi izpildīt Potsdamas vienošanos un palīdzējās Vācijai kļūt par vīnu demokratisku un mierīgu valsti. Atklāto un atklāto reakcijas spēku, nacistu un revarēnu pušē operē angļu un amerikānu monopolistu, kas vācijas cīnīšas pārvērst par savu koloniju un strategisko Intrigu plādarmu pret Padomju Savienību. Patelcoties tieši angļu un amerikānu varas organu labvēlībai, Berlinē atkal plaši mērā izplātīta pretpadomju un revarēnu propaganda. Šī iepriekšējā cīņa spēku divkauju. Demokrātijas spēku pusē atrodas Padomju Savienība, kas cīnīšas konsekventi izpildīt Potsdamas vienošanos un palīdzējās Vācijai kļūt par vīnu demokratisku un mierīgu valsti. Atklāto un atklāto reakcijas spēku, nacistu un revarēnu pušē operē angļu un amerikānu monopolistu, kas vācijas cīnīšas pārvērst par savu koloniju un strategisko Intrigu plādarmu pret Padomju Savienību. Patelcoties tieši angļu un amerikānu varas organu labvēlībai, Berlinē atkal plaši mērā izplātīta pretpadomju un revarēnu propaganda. Šī iepriekšējā cīņa spēku divkauju. Demokrātijas spēku pusē atrodas Padomju Savienība, kas cīnīšas konsekventi izpildīt Potsdamas vienošanos un palīdzējās Vācijai kļūt par vīnu demokratisku un mierīgu valsti. Atklāto un atklāto reakcijas spēku, nacistu un revarēnu pušē operē angļu un amerikānu monopolistu, kas vācijas cīnīšas pārvērst par savu koloniju un strategisko Intrigu plādarmu pret Padomju Savienību. Patelcoties tieši angļu un amerikānu varas organu labvēlībai, Berlinē atkal plaši mērā izplātīta pretpadomju un revarēnu propaganda. Šī iepriekšējā cīņa spēku divkauju. Demokrātijas spēku pusē atrodas Padomju Savienība, kas cīnīšas konsekventi izpildīt Potsdamas vienošanos un palīdzējās Vācijai kļūt par vīnu demokratisku un mierīgu valsti. Atklāto un atklāto reakcijas spēku, nacistu un revarēnu pušē operē angļu un amerikānu monopolistu, kas vācijas cīnīšas pārvērst par savu koloniju un strategisko Intrigu plādarmu pret Padomju Savienību. Patelcoties tieši angļu un amerikānu varas organu labvēlībai, Berlinē atkal plaši mērā izplātīta pretpadomju un revarēnu propaganda. Šī iepriekšējā cīņa spēku divkauju. Demokrātijas spēku pusē atrodas Padomju Savienība, kas cīnīšas konsekventi izpildīt Potsdamas vienošanos un palīdzējās Vācijai kļūt par vīnu demokratisku un mierīgu valsti. Atklāto un atklāto reakcijas spēku, nacistu un revarēnu pušē operē angļu un amerikānu monopolistu, kas vācijas cīnīšas pārvērst par savu koloniju un strategisko Intrigu plādarmu pret Padomju Savienību. Patelcoties tieši angļu un amerikānu varas organu labvēlībai, Berlinē atkal plaši mērā izplātīta pretpadomju un revarēnu propaganda. Šī iepriekšējā cīņa spēku divkauju. Demokrātijas spēku pusē atrodas Padomju Savienība, kas cīnīšas konsekventi izpildīt Potsdamas vienošanos un palīdzējās Vācijai kļūt par vīnu demokratisku un mierīgu valsti. Atklāto un atklāto reakcijas spēku, nacistu un revarēnu pušē operē angļu un amerikānu monopolistu, kas vācijas cīnīšas pārvērst par savu koloniju un strategisko Intrigu plādarmu pret Padomju Savienību. Patelcoties tieši angļu un amerikānu varas organu labvēlībai, Berlinē atkal plaši mērā izplātīta pretpadomju un revarēnu propaganda. Šī iepriekšējā cīņa spēku divkauju. Demokrātijas spēku pusē atrodas Padomju Savienība, kas

